

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид.наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

П 68 **Правове** регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В.Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В.Сірочук І.В.
ПРОЗОРИСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А. О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л. Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Шейн Д.С.

*студент 3 курсу бакалаврату Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

Науковий керівник – *завідувачка кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
д. ю. н., доцент **Бондаренко О. С.***

Вислів «nulla poena nullum crimen sine lege» (ніхто не може бути покараний за вчинення чогось, що прямо не заборонено законом), який більшість науковців називають формулою принципу законності у кримінальному праві було сформовано у доктрині континентального права на основі давньоримських постулатів представниками людиноцентричного міркування до кримінально-караних діянь у Німеччині. Так, Пауль Ансельма Феєрбах у своїй праці «Підручник загального чинного у Німеччині кримінального права», що датується 1801 роком, виклав позицію, що каральним законом (lex poenalis) в широкому значенні називається кожен закон, який належить до злочинів та покарань, а у вузькому – містить визначення чи точну вказівку на необхідність настання зла за порушення кожного з прав. Він наголосив на тому, що суддівський вирок є лише засобом для застосування карального закону. Щоб він був правомірним, він має бути прийнятий на законних підставах, якими є: можливість звільнення особи, лише у випадках, коли закон передбачає таке звільнення; можливість засудження особи, лише у випадках, коли каральний закон її засуджує [1, с. 72–75]. Саме такі положення були викладені у Баварському кодексі, який писався під керівництвом Феєрбаха у 1813 році.

З метою захисту прав споживачів фінансових послуг чинна редакція Кримінального кодексу України (далі – КК України) регламентує низку складів кримінальних правопорушень, що стосуються посягань на приватні фінанси у частині господарської діяльності. Суттєвим кроком до розширення кримінально-правової охорони став Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку» від 16 липня 2015

року № 629-VIII [2]. Даний нормативно-правовий одним із перших задав орієнтири оптимізації положень КК України саме у частині правової визначеності кримінально-протиправних діянь у сфері фінансових послуг або за участі споживачів фінансових послуг.

Вказаним Законом зміст Розділу VII КК України було доповнено ст. 220-1, що закріпила кримінальну відповідальність за порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності, та ст. 220-2, яка охоплює фальсифікацію фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи). Примітним аспектом цих норм є особливості санкцій, котрі вони передбачають. Зокрема, ч. 4 ст. 220-1 КК України встановлює покарання у вигляді позбавлення волі на строк до чотирьох років з обмеженням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років за умисне пошкодження або знищення керівником або іншою службовою особою банку бази даних про вкладників або вчинення дій, що унеможливають ідентифікацію вкладника за інформацією, наявною у базі даних про вкладників [3]. При цьому, за постулатами Загальної частини КК України (ст. 51) обмеження права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю не є видом покарання, що може бути застосований судом до осіб, визнаних у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі простежується очевидна суперечність та неузгодженість, яка у свою чергу свідчить про порушення принципу *nullum poena sine lege*.

Як слушно зазначає О. Мусиченко: «Залишається незрозумілим, чи законодавець припустився технічної помилки, визначаючи вид додаткового покарання, чи, можливо, він розрізняє ці два поняття та вказує на різний зміст правообмежень, яких зазнає винна особа» [4, с. 51].

Дещо подібну картину ігнорування принципу *nullum poena sine lege* можна прослідкувати й в окресленні строку «обмеження» права обмеження права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Якщо розглядати цей вид покарання як форму позбавлення права, хоча останнє є алогічним та недоцільним з огляду на відсутність аналогії в кримінальному праві, її межі мінімуму й максимуму мають коливатися від двох до п'яти років як основного покарання або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років. Водночас строк, на який особа обмежується у праві обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю у санкціях ч. 4 ст. 220-1 та

ч. 1 ст. 220-2 КК України встановлюється до 10 років, що значною мірою перевищує зазначені.

Задля узгодження положень особливої частини кримінального закону до його загальних засад, а також унеможливлення правозастосовних помилок судами й правоохоронними органами під час кваліфікації кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 220-1 і ч. 1 ст. 220-2 КК України, пропонується викласти санкції вищезгаданих норм із покаранням «з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років». У такому випадку вдасться запобігти потенційним ризиками, які обумовлюються поточною колізійністю цих норм на тлі Загальної частини КК України.

Крім цього, цей підхід є магістрально важливими не тільки для реального вираження й дотримання принципу *nullum poena sine lege*, а й щодо уніфікації постулатів вітчизняного законодавства з правом Європейського союзу [5, с. 60]. Директива ЄС 2008/48/ЄС міститься, що при наданні послуг кредитування, у тому числі споживчого, клієнт має право на гарантії захисту інформації про зміст і характер кредитних послуг, положень кредитного договору, процедури укладення кредитного договору тощо [6]. Остання редакція директиви була ухвалена 08 червня 2016 року та регламентує, що імперативний характер директиви має наслідком потребу у забезпеченні правових механізмів превенції посягання на захист прав споживачів фінансових послуг, щодо яких ця директива містить еквівалентні норми. Це означає, що у векторі адаптації українського фінансового законодавства і нормативно-правових актів суміжних фінансовому законодавству (у цьому разі – кримінального закону, який виконує пряму охоронну функцію) правотворчі помилки на кшталт зазначених є неприпустимими й об'єктивно негативними, оскільки перешкоджають адекватній інтеграції України до системи правового регулювання захисту прав споживачів фінансових послуг. Також належність та значущість приведення кримінально-правового сегменту відносно посягань на права споживачів фінансових послуг розглядається у Директиві ЄС 2015/849 від 20 травня 2015 р. Цей документ підкреслює, що реалізація верховенства права та розробка інструментів безпосереднього правозастосування кримінального права щодо діянь, пов'язаних із використанням фінансових систем для легалізації (відмивання) грошей чи фальсифікації фінансових документів, що має наслідком суттєве звуження або обмеження прав клієнтів та/або учасників ринку фінансових послуг [7, с. 320; 8].

Отже, наразі склади кримінальних правопорушень, котрі стосуються прав споживачів фінансових послуг, врегульовано недосконало та з допущенням суттєвих законотворчих помилок. Санкції норм ч. 4 ст. 220-1 і ч. 1 ст. 220-2 КК України резонують загальним засадам кримінального законодавства та профільним директивам ЄС. На прикладі принципу *nullum poena sine lege* продемонстровано, що оптимізація положень КК України є нагальним питанням з позиції уніфікації українського законодавства з правом ЄС.

Література:

1. Клочко А.М., Волченко Н.В., Клецова Н.В. Економіко-правові засади банківської безпеки за умов посилення євроінтеграційних процесів в Україні. *Юридичний бюлетень*. № 18. 2021. С. 164–171.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку: Закон України № 629-VIII від 16.07.2015. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-19#Text>. Дата звернення: 21.01.2023.

3. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n227>. Дата звернення: 21.01.2023.

4. Мусиченко О.М., Різун А.Ю. Проблеми нормативного визначення окремих видів покарань, альтернативних позбавленню волі. *Право та державне управління*. № 3 (36). Том 2. 2019. С. 49–55.

5. Старинський М.В., Завальна Ж.В. Захист прав споживачів у договорах про надання фінансових послуг: правові обмеження й механізми охорони. *Правові горизонти*. № 2 (14). 2021. С. 56–62.

6. Про кредитні договори для споживачів, що стосуються житлової нерухомості, і внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2013/36/ЄС та до Регламенту (ЄС): Директива ЄС. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-14#Text. Дата звернення: 21.01.2023.

7. Тимофєєва Л.Ю. Євроінтеграційні виклики в кримінально-правовій політиці України в умовах війни. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*. у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 318–322.